

3. Samozvancev A. M. Mifologija Vostoka. / A.M. Samozvancev — M. : Aleteja, 2000. — 348 p.
4. Hosokava K. Japoncy: ljubov' k garmonii [Elektronnij resurs] / K. Hosokava. – Rezhim dostupu: <http://www.lerelin.ru/2013/07/06/japonci-lubov-k-garmoni/>. – Nazva z ekranu. – Data zvernennja 18.09.2015.
5. Denshi Jisho – Online Japanese Dictionary, viewed 18 September 2015, <http://jisho.org/search/%E5%92%8C%20%23kanji>

УДК 371.134:792:37.013.42

СОЦІОКУЛЬТУРНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЯК СКЛАДОВА ЗАГАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ

Локарева Г.В., д.п.н., професор

Запорізький національний університет, вул. Жуковського, 66, м. Запоріжжя, Україна

lokareva_g@mail.ru

У статті презентовано актуальність понять «соціокультурні компетентності», «культура», «творча особистість», «загальна культура творчої особистості» в наукових філософських, психологічних, педагогічних дослідженнях та розглянуто й проаналізовано їх взаємозв'язок. Визначено структуру соціокультурної компетентності творчої особистості в контексті її загальної культури. Загальна культура особистості, з погляду автора, містить соціальні, професійні та соціокультурні компетентності, які й охарактеризовано в статті. Визначено змістове наповнення соціокультурної компетентності особистості, що складає структуру вказаного феномену; подано характеристику та причинно-наслідкові взаємозв'язки між компонентами структури.

Ключові слова: компетентність, компетенції, соціокультурні компетентності, культура, загальна культура, творча особистість.

СОЦИОКУЛЬТУРНЫЕ КОМПЕТЕНТНОСТИ КАК СОСТАВЛЯЮЩАЯ ОБЩЕЙ КУЛЬТУРЫ ТВОРЧЕСКОЙ ЛИЧНОСТИ

Локарева Г.В.

Запорожский национальный университет, ул. Жуковского, 66, г. Запорожье, Украина

lokareva_g@mail.ru

В статье презентовано актуальность понятий «социокультурные компетентности», «культура», «творческая личность», «общая культура творческой личности» в научных философских, психологических, педагогических исследованиях, рассмотрена и проанализирована их взаимосвязь. Определена структура социокультурной компетентности творческой личности в контексте ее общей культуры. Общая культура личности, с точки зрения автора, содержит социальные, профессиональные и социокультурные компетентности, которые и охарактеризованы в статье. Определено содержательное наполнение социокультурной компетентности личности, что и составило структуру рассматриваемого феномена; представлена характеристика и причинно-следственные взаимосвязи между компонентами структуры.

Ключевые слова: компетентность, компетенция, социокультурные компетентности, культура, общая культура личности, творческая личность.

SOCIAL CULTURAL COMPETENCES AS PART OF CREATIVE PERSONALITY'S GENERAL CULTURE

Lokareva G.

Zaporizhzhya National University, Zhukovskij str. 66, Zaporizhzhya, Ukraine

lokareva_g@mail.ru

The article emphasizes the importance of concepts as “social cultural competences”, “culture”, “creative personality”, “creative personality’s general culture” in scientific philosophical, psychological, pedagogical

researches and analyzes their interrelation. Social cultural communication is determined as a form of social interaction between representatives of different cultures (mutual recognition, activity, cooperation). From a pedagogical point of view this phenomenon is considered as solving the problem of formation of social cultural competence during the learning process. The article points out that pedagogical scientific literature stresses the interrelations between development and actualization of languages and their integration into societies with different cultures, internalization of social experience, information via intercourse of lingual and social cultural environment. The structure of the creative personality's social competence is determined in the context of personality's general culture. From the author's point of view personality's general culture consists of social, professional and social cultural competences. The article gives characteristics of these competences. The set of creative personality's values and the level of every part of personality's general culture demonstrate possibility of realization of creative potentiality in different fields of personal existence, self-determination and recognition by surrounding people and depends on whether a personality has corresponding to these fields competences, that are professional and social ones.

The article defines that professional competence in general representation (form) as complex creation consists of such key competences as informative, cognitively special, instrumentally professional and communicative. The content of personality's social cultural competence that is the structure of this phenomenon is defined in the article. The characteristics and causal relationship between components of the structure are given. The author points out that the process of formation of personality's social cultural competence is, first of all, personality's integration into the system of world and national culture. Social cultural competence as a part of personality's general culture is the basis to get professional and social competence. It becomes the source of knowledge, skills and experience obtained by national and world culture. Knowledge of national and world culture (language, traditions, history, modern reality and art) as person's getting is factors for formation and using skills which provide social cultural competence and enrich not only personal but social experience and development.

With the help of skills and experience people assimilate and use language, traditions, history, modern reality and art in their lives.

Key words: competence, competency, socio-cultural competence, culture, general culture of person, creative person.

Сьогодні таке різноманітне у своєму прояві, що висуває як перед суспільством, так і перед кожною особистістю багаторівневі вимоги до всіх проявів життєдіяльності в соціумі. Це різноманіття й формує культуру, а саме все, що внесено людиною в матеріальне та духовне буття навколишньої дійсності. Коли мова йде про загальну культуру особистості, то це, перш за все, засвоєння соціальної спадщини, усіх тих надбань, які напрацьовано людством у всіх сферах життєдіяльності. Загальна культура віддзеркалює характер, особливості й рівень свідомості людини, її поведінки та діяльності. Визначальною ознакою цього рівня є творче вирішення будь-яких завдань, пов'язаних із реалізацією та втіленням нових підходів до процесу створення матеріальних та духовних цінностей. Отже, сьогодні як ніколи актуальні поняття «соціокультурні компетентності», «культура», «творча особистість».

У широкому аспекті розглядаються ці поняття у філософських, психологічних, педагогічних наукових працях. Так, соціокультурна комунікація визначається філософами (В.Віблер, В.Бушкова, В.Лекторський, У.Макбрайт, В.Табачковський та ін.) як форма соціальної взаємодії представників різних культур (взаємного пізнання, діяльності, співпраці). Через це, такий підхід може слугувати методологічним орієнтиром для педагогічної науки у вирішенні як теоретичних, так і практичних питань проблеми, що розглядається в статті.

У теорії та практиці педагогічної освіти накопичено значний досвід, який може стати основою в розв'язанні означеного питання. У педагогічній площині цей феномен розглядається через вирішення проблеми формування соціокультурної компетентності безпосередньо в процесі навчання. Саме багатьма вченими (методистами) і досліджується позначене питання в аспекті усного іншомовного спілкування як на різних ступенях загальноосвітньої школи (М.В.Баришніков, О.О.Бондаренко, Л.П.Голованчук, О.О.Коломінова, З.М.Нікітенко, О.Г.Оберемко, О.М.Осіянова, М.А.Саланович), так і в межах професійної підготовки майбутніх фахівців у вищих навчальних закладах (Н.Ф.Бориско, Л.С.Дімова, С.Ю.Ільїна, С.І.Ісак, О.І.Селіванова, А.В.Токарева, Т.П.Черепанова, Т.О.Яхнюк, О.В. Бирюк). Особлива увага в педагогічних дослідженнях соціокультурної компетенції також приділяється взаємозв'язкам між розвитком та осучасненням мов та їх інтеграцією в суспільства з різною культурою, засвоєнням соціального досвіду, інформації через зв'язок мовленнєвого та соціокультурного середовища (А.В.Хуторской, А.О. Вербицький, І.О. Зимня, Ш.К.Ярцева). Змістовим наповненням компонентів культури та інтеграції їх у

процес навчання іноземної мови присвячені роботи Н. Ф. Бориско, І. А. Закір'янової, В. О. Калініна, Ю. І. Пасова, В. В. Сафонові, О. Б. Тарнопольського, Г. Д. Томахіна, Н. С. Щерби та інших. Як видно з вищезначеного проблемою феномену соціокультурної компетентності в науковому просторі більше займаються вчені-мовознавці.

Оволодіння багато аспектною соціокультурною компетентністю притаманно більш за все творчій людині, яка здатна прийняти й засвоїти культурну спадщину як свого, так і іншого народу.

Дослідники характеризують творчу особистість через різні якості, роблячи акцент на тих або інших характеристиках: на *інтелектуальну ініціативність* творчої особистості як процес, у якому творчі здібності є похідними від особистісної активності (Д. Б. Богоявленська); на *ставлення творчої особистості до навчально-пізнавальної діяльності* (В. І. Загвязинський); на зв'язку творчої особистості із *самовдосконаленням професійної діяльності* в контексті розширення як соціокультурного тезаурусу, так і досвіду (Н. В. Кузьміна); на *творчих процесах мислення та діяльності*, визначаючи творчу особистість через ці властивості життєдіяльності людини (Д. Клейн, В. Колвейт, Г. Нойнер; А. Маслоу); на *здатності до самореалізації*, що визначає творчий розвиток особистості (К. Роджерс); на *творчому потенціалі*, який є підґрунтям для формування та розвитку творчої особистості (П. Ф. Кравчук) тощо. Усіх авторів вищезазначених положень поєднує однакова думка про те, що творчій особистості притаманні якості, які забезпечують результат її творчої діяльності, а якщо узагальнити всі ці погляди на те, що ж спонукає людину бути творчою особистістю, то в сукупності вищезазначених якостей та їх взаємодії і буде забезпеченість створення абсолютно нового або відносно нового продукту матеріального чи духовного творчого процесу (діяльності).

Отже, метою статті є визначити структуру та охарактеризувати змістовне наповнення соціокультурної компетентності творчої особистості в контексті її загальної культури.

Для того, щоб з'ясувати питання змісту соціокультурної компетентності, вважаємо за необхідне висловити свою позицію стосовно детермінації сутності понять «компетентність» та «компетенція», тому що в науково-педагогічній літературі існує багато підходів і думок відповідно до змісту та співвідношення цих категорій. Ми погоджуємося саме з тими твердженнями, де компетенція несе нормативно-регулююче навантаження, у якому відображено вимоги суспільства до якостей особистості, що забезпечують її активний вплив на певні сфери життєдіяльності, пов'язані з перетворенням та удосконаленням як навколишньої дійсності, так і самої себе. Компетентність – це інтегрована якість особистості, сформована на певному рівні завдяки цілеспрямованому процесу засвоєння природно-соціальної інформації, яка стає набуттям у формі знань, умінь, навичок, досвіду, та дає змогу отримати позитивний результат у відповідній сфері діяльності.

На відміну від думки В. Калініна, який до складу компонентів соціокультурної компетентності вводить поряд з лінгвокультурознавчою (використання фонових знань про країни, мова яких вивчається; лінгвокраїнознавчий мінімум словникового запасу мови; факти, норми та цінності національної культури), країнознавчою (знання про країни, мова яких вивчається) і соціальною (орієнтир у ситуації, комунікативні відносини з іншими людьми) загальнокультурну складову (знання про предмети, факти й дії в різних сферах життя) і цим підкреслює своє бачення співвідношення понять «загальна культура» та «соціокультурна компетентність», де друге визнається автором ширше, ніж перше. Вважаємо, за своїм змістом поняття «загальна культура» більш ґрунтовним, ніж поняття «соціокультурна компетентність».

Різноманітність інформаційно-змістового навантаження поняття «загальна культура особистості» підкреслює актуальність визначення його в педагогічному контексті. Так, загальна культура розглядається: як рівень вихованості та освіченості людини; як єдність духовно-практичної та духовно-теоретичної складової; як складна система, що включає розвинуті чуттєвість й інтелект, загальнолюдські й соціально-групові уявлення; як кругозір;

як головний зміст, який у сучасній людині складає наукову картину світу; як складна система, що включає різноманіття цінностей (духовних та матеріальних: морально-етичних, художньо-естетичних, політичних). Кожен із цих детермінант має сенс і не виключає один одного і, на наш погляд, сукупність родових ознак кожного визначення дає інтегроване уявлення про феномен «загальна культура особистості» - це і єдність складових, і складна система, і кругозір, і головний зміст... Отже, усі ці ознаки відображають багатоплановість його змісту, що забезпечується такими складниками: вихованість та освіченість, духовно-практичність та духовно-теоретичність, чуттєвість й інтелект, загальнолюдські й соціально-групові уявлення, духовні та матеріальні цінності. Проте, така ознака як рівень, на нашу думку, є визначальною з педагогічної позиції, бо характеризує ступінь сформованості кожного складника, позначеного вище, тому культура особистості передбачає безпосередній зв'язок із такими поняттями, як рівень та цінності.

Спрямованість цінностей творчої особистості та рівень кожного складника її загальної культури дає уявлення про можливості реалізації творчого потенціалу в певні сфери діяльності. Рівень визначається втіленням компетенції безпосередньо в практику через створення «нового», що і є творчістю, а людина, причетна до цього процесу, є творчою особистістю. Продукт творчого процесу може бути абсолютно новим або відносно новим. Абсолютно новий витвір має революційно-епохальне значення для людства, певного суспільства, держави, народу. Відносно новий – дає прогресивні зміни у вже існуючому результаті діяльності людини, і в процесі творчого перетворення відбувається реконструкція, модифікація або вдосконалення (раціоналізаторство). Саме ці рівні реалізації творчих думок та ідей і визначаються компетентностями особистості, тобто сформованими на певному рівні знаннями, вміннями, навичками, досвідом та особистими якостями, що забезпечують діяльність творчої особистості. Як було відзначено вище, загальна культура особистості характеризується певними компетентностями, які й визначають її склад: професійна, соціальна, соціокультурна (див.рис.1).

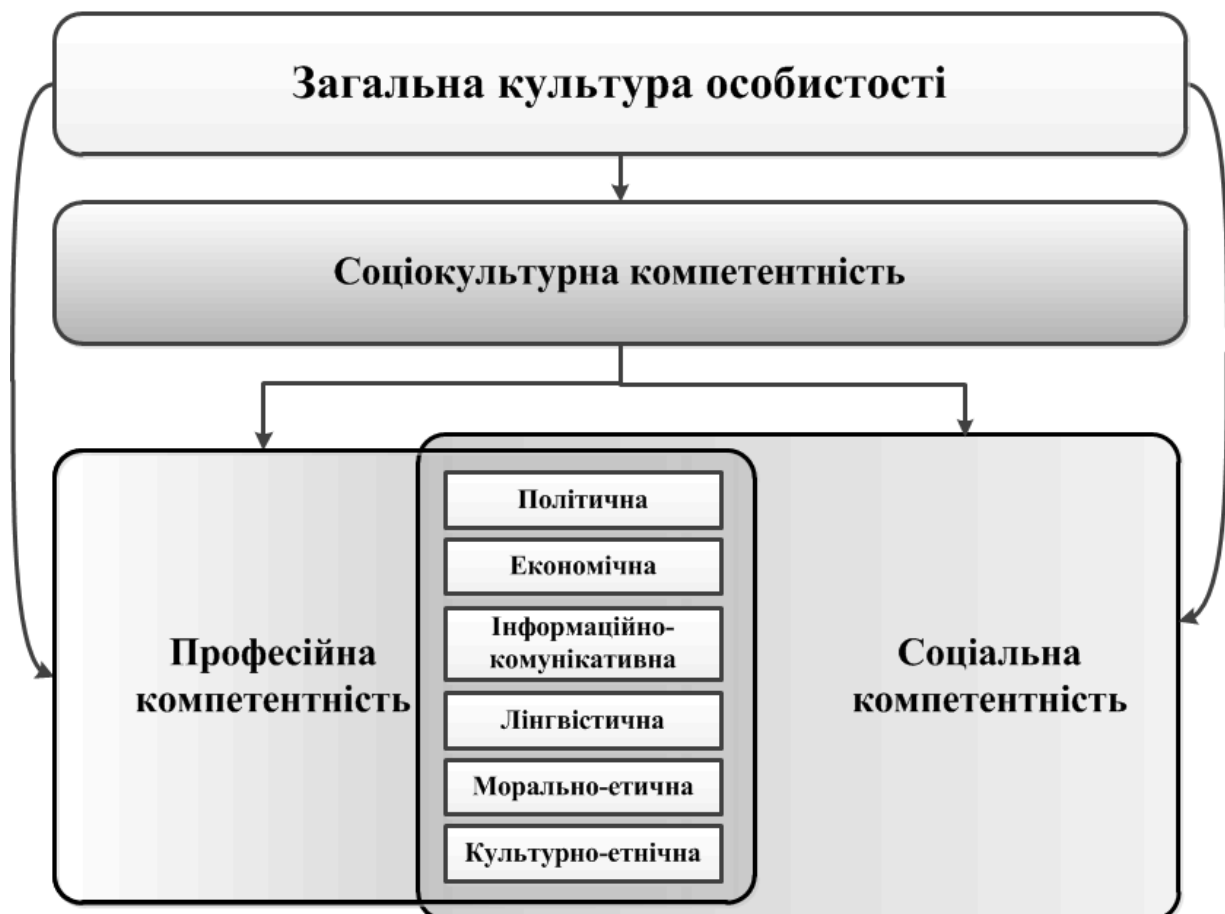

Рис. 1. Компетентності загальної культури особистості

Життєдіяльність людини відбувається в площині професійної діяльності та соціального оточення, яке різнопланове та різноманітне. Отже, існування особистості, її самовизначення та визнання оточуючими й залежить від володіння компетентностями, що відповідають цим сферам, а саме: професійними та соціальними. Професійна компетентність у загальному уявленні (вигляді) як комплексне утворення містить такі ключові компетентності, як: інформаційна, когнітивно-фахова, інструментально-професійна, комунікативна.

Інформаційна – відображає рівень загальної інформаційної культури особистості, яка забезпечує ефективність виконання професійних функцій. Змістове наповнення інформаційної компетентності: уміння означити інформаційну потребу та визначити завдання й етапи пошуку необхідної професійної інформації; уміння ефективно працювати з отриманою інформацією в різних формах: друкованій, електронній, графічній (креслення), художньо-образній (твори мистецтва); уміння працювати з комп'ютерною технікою та володіння комп'ютерними технологіями; здатності застосовувати знайдену інформацію в професійній діяльності.

Когнітивно-фахова – демонструє рівень загальнонаукових, спеціальних (галузевих), специфічних, міждисциплінарних знань особистості фахівця, які є визначальною базою всього процесу професійної діяльності та його результату (продукту діяльності матеріальної та духовної сфери).

Інструментально-професійна – відбиває рівень сформованості фахових умінь та навичок, що притаманних певній спеціальності; забезпечує дієвість і спрямована саме на реалізацію професійних функцій. Уміння та навички є безпосереднім «інструментарієм», завдяки якому особистість утілює творчі професійні задуми й матеріалізує їх через різні форми буття. Вони тісно перетинаються і їх можна розрізнити умовно, як показано на рисунку 1.

Комунікативна – визначає рівень відношень та характер зв'язків суб'єктів професійної діяльності, що проявляються в міжособистісних стосунках (ділових та особистих). Ці стосунки відбуваються в таких комунікативних системах: суб'єктно-суб'єктному, суб'єктно-об'єктному, суб'єктно-предметному полі.

Усі компетентності взаємопов'язані й процесуально забезпечують функціонування одна одній всередині системи професійної компетентності. Так, комунікативна - демонструє рівень володіння вміннями прийому та передачі інформації в комунікативних системах, що позначені вище, і тим самим перебувають у тісному зв'язку з інформаційною. Інформаційна - дає змістове наповнення когнітивно-фаховій, тому як знання - це засвоєна особистістю інформація. Остання є теоретичним підґрунтям, базою інструментально-професійної компетентності, яка забезпечує якість результату (продукту) професійної діяльності. Отже, визначені компетентності професійної компетенції містять взаємно обумовлені та тісно пов'язані складники однієї системи, механізм якої працює за спіралью-круговими відповідностями, завдяки яким і відбувається процес формування професійних компетентностей.

Загальна культура особистості також забезпечується соціальними компетентностями, які детермінують рівень соціальної адаптації людини та оволодіння соціально значущими і вкрай необхідними компетентностями, що орієнтують особистість на певні цінності суспільства та допомагають існувати в соціумі. Такими основними векторними соціальними компетентностями, на нашу думку, мають бути: політична, економічна, юридична, інформаційно-комунікативна, лінгвістична, морально-етична, культурно-етнічна. Усі ці компетентності рівнозначні, тому їх перерахування в такий спосіб не позначає первинності або першозначимості, вони всі є горизонтальними шкалами соціальної компетентності, а не вертикальними. Принаймні маємо думку, що морально-етична компетентність особистості спрямовує решту й визначає характер прояву всіх компетентностей у життєдіяльності

людини. Кожна з цих компетентностей спрямовує, дає можливість особистості визначати якість свого життя, але не завжди людина, маючи навіть достатній рівень позначених соціальних компетентностей, відчуває себе задоволеною, самореалізованою, упевненою у відповідних сферах життєдіяльності: політичній, економічній, інформаційно-комунікативній тощо.

У той же час, розглянуті компетентності (політична, економічна, юридична, інформаційно-комунікативна, лінгвістична) як соціальні в певній категорії людей можуть бути професійними, тоді їх рівень і за якісними, і за кількісними показниками буде іншим. Тобто, політична компетентність дає змогу особистості орієнтуватися в політичних процесах, які відбуваються в країні, людина має вміння обрати свій шлях у визначенні приналежності до певної партії, підтримати (чи не підтримати) ті чи інші погляди на подальший розвиток держави, орієнтуватися у виборчій системі тощо. Якщо мова йде про політичну компетентність як професійну, то відповідно фахівець (політолог, політик) повинен мати сформовані такі компетентності, як інформаційна, когнітивно-фахова, інструментально-професійна, комунікативна в контексті своєї професії. Так само працює економічна, інформаційно-комунікативна, лінгвістична компетентність відповідно до будь-якої особистості та безпосередньо фахівця відповідної галузі. Щодо інформаційно-комунікативної, морально-етичної, культурно-етнічної компетентностей, то ці компетентності, на нашу думку, повинні бути притаманні кожній особистості, Я-концепція якої містить уявлення про себе, перш за все, як інтелігентну людину (інтелігентною особистістю може бути будь-яка людина, що володіє вказаними компетентностями, не залежно від рівня освіти), а також особистість із високим (середнім, достатнім) рівнем загальної культури. Отже, рівень загальної культури визначається як професійною та соціальною компетентностями, так і соціокультурною.

Процес формування соціокультурної компетентності особистості – це, перш за все, інтеграція її в систему світової та національної культури. Соціокультурна компетентність як складова загальної культури особистості, з одного боку, є підґрунтям для оволодіння професійною та соціальною компетентністю, бо стає джерелом знань, вмінь, навичок і досвіду, що набуті національною та світовою культурою (рис.2). Якраз саме вони і дають змогу особистості на базі вже існуючих інформаційно-предметних досягнень людства включатися в процес творчого розвитку своєї певної професійної галузі, а також бути активною особистістю, що конструктивно орієнтується й здійснює громадянські вчинки щодо соціально-політичних, соціально-економічних та соціально-культурних перетворень у державі, місті (селищі), підприємстві. З іншого боку, особистість, яка володіє професійними та соціальними компетентностями має підґрунтя для розширення свого загальнокультурного тезаурусу, що певною мірою й визначає її інтелігентність завдяки зануренню вдосягнення національної та світової культури, а саме: оволодінню знаннями, що набуваються через канал інформованості та «живляться» здобутками національної та світової культури.

Доступ до джерел національної та світової культури забезпечує мова, яка є інструментом, знаряддям оволодіння знань, умінь, навичок, досвіду. Завдяки цьому інструменту старше покоління передає все надбання попереднього історичного досвіду всіх галузей знань та практики життєдіяльності людства молодшому поколінню, а останнє, завдяки позначеному інструменту «присвоює» ці надбання і робить свої відкриття в різних сферах буття суспільства. Цей механізм забезпечує прогрес і надає особистості можливості бути активним суб'єктом свого часу, і зробити свій внесок у розвиток як національної, так і світової культури.

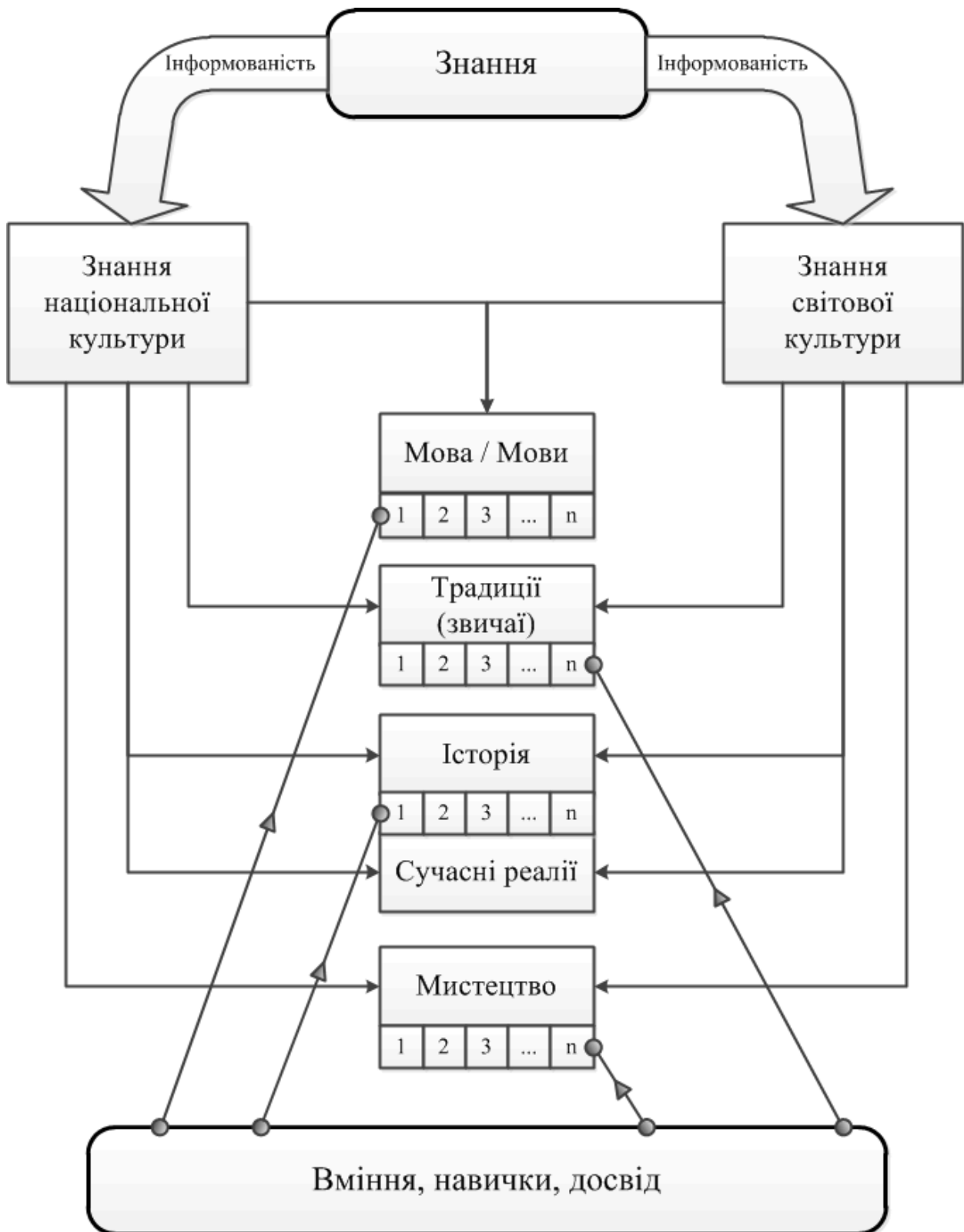

Рис.2 . Змістове наповнення соціокультурної компетентності особистості

Знання відкривають перед особистістю безмежні можливості пізнання нового з надбань культури інших країн, перспективи для співпраці з однодумцями в певній галузі науки, техніки, культури тощо.

Мова як медіум між минулим та сьогоденням забезпечує засвоєння традицій та звичаїв національної культури, що формує національну пам'ять, гідність, менталітет. Традиції та звичаї є відображенням інтелектуального, емоційно-чуттєвого, психологічного змістового наповнення менталітету народу. Мова містить та водночас передає соціально-культурну

спадщину, яка характеризує спосіб життя певного народу. Визнання й прийняття активної участі в традиційних заходах, які відбивають звичаї свого народу, формують духовність молодого покоління. Знання мови традицій та звичаїв забезпечує порозуміння суб'єктів спілкування різних культур, співпрацю як на професійному, так і побутовому рівні. Сьогодні як ніколи є актуальною проблема формування гуманістичної, міжнародно-орієнтованої молоді, яка б користувалася мовою як ефективним засобом міжкультурної співпраці.

Традиції, звичаї та події (політичні економічні, соціокультурні) формують історичний розвиток народу та його країни. Знання історії та розумне оцінювання й використання причинно-наслідкових зв'язків історичних подій дає змогу не допускати тих помилок, через які пройшло попереднє покоління. Історію не можна забувати, ігнорувати; її треба знати та брати її уроки для уникнення загрози існування окремого народу, країни та світу загалом. На жаль, історичні висновки не є надбанням певних політиків, а їх зухвалість, амбіції та нехтування історичними уроками призводять до людських страждань, горя, війни та смерті. Історія – це відбиток реалій існування цивілізації на всіх етапах її становлення та розвитку, дієвість знання історії – це гарант продовження буття усіх народів (країн) світу.

Сучасність – це продовження вже існуючої історії. Знання про те, чим живуть, про що піклуються, чим стурбовані люди будь-якої країни, дають змогу визначити проблеми, протиріччя, які гальмують розвиток суспільства, становлять перешкоди прогресу, всім напрямкам та галузям життєдіяльності особистості – держави. Розібратися в сучасних реаліях нелегко не тільки молодій людині, але й досвідченій, що має і професійну, і життєву школу. Сучасна наукова думка намагається дати змогу уникнути політичної, економічної, екологічної катастрофам, що спіткали сьогоднішній світ. Тільки розум, на нашу думку, може зупинити розпад цивілізації та навпаки, забезпечити її прогрес як науково-технічний, так і соціокультурний. Отже, знання сучасних реалій на тлі гуманістичного розумового виховання спроможні захистити світ від хибних підходів до бачення шляхів розвитку людства, що можуть призвести до внутрішнього знищення: спочатку духовності, а потім і матеріального благополуччя.

Мистецтво як форма свідомості відображує всі життєві реалії через художні образи, надає можливість реципієнту ввійти у світ будь-якого часу, епохи, стати споглядачем подій, що відбувалися в тій чи іншій державі, проникнути у світ поглядів, мрій, думок та переживань як цілого народу, так і окремої людини. Твори мистецтва містять пізнавальну, інтелектуальну, естетичну, емоційно-чуттєву, морально-етичну, художню, психологічну, психоенергетичну, особистісно-авторську, прагматичну інформації, що в сукупності складають художньо-інформаційну систему, яка цілісно відображує зміст витвору. Уміння передавати (митцем) та сприймати (реципієнтом) вище названі типи інформації є відповідною художньо-естетичною компетентністю особистості. Знання творів національного та світового мистецтва (літератури, образотворчого мистецтва, музичного мистецтва, декоративно-прикладного тощо) не тільки духовно збагачують особистість, але й спрямовують її ціннісні орієнтири, формують художньо-естетичні смаки, виховують людину естетично обізнаною, а значить інтелігентною, здатною до морально-естетичного прояву в будь-якій ситуації: професійній або життєвій. Знання мистецтва також розвивають вміння пошуку рішень життєвих проблем, проблем буття, завдяки зчитуванню певної інформації, яку містить той чи інший твір мистецтва. Так, занурюючись та аналізуючи сюжетну сторону літературного чи образотворчого мистецтва, читач (глядач), на рівні узагальнення, шукає шляхи рішення особистих труднощів, проблем і знаходить вихід із життєвих деструктивних ситуацій, у яких міг опинитися. Але цьому треба вчитися, цевміння компетентного характеру, яке дає змогу бути самостійною особистістю у своєму виборі певного рішення: морально-етичного, психологічного, інтелектуального. Усі вони можуть відобразитися в змісті відповідних типів художньо-естетичної інформаційної системи твору мистецтва. Художньо-естетична інформація – це вид соціальної інформації, що є змістом процесу відображення навколишнього світу (або світу, який вже існував чи можливо буде існувати в

уявлених реаліях митця), вираженого в художній формі й через художні образи, які мають естетичну цінність та викликають естетичні почуття та переживання.

Отже, мистецтво як вид соціальної інформації відображає і традиції та звичаї народу, і його історію, і реалії сьогодення, а інструментом цього відображення є мова, звук, фарба тощо.

Знання національної та світової культури (мови, традицій, історії, сучасних реалій та мистецтва) як надбання людини, стають засадами для формування та використання вмінь та навичок, що забезпечують соціокультурну компетентність і цим самим збагачують як особистий, так і суспільний досвід, його становлення та розвиток. Уміння, навички та досвід - є утворення, завдяки яким людина і засвоює та, певною мірою, використовує у своєму житті мову, традиції, історію, сучасні реалії та мистецтво. Оволодіння кожним із цих показників відбувається через складні та чисельні вміння (навички), які через великий обсяг умовно позначено на малюнку n-ою кількістю малих прямокутників.

Отже, соціокультурні компетентності є невід'ємною складовою загальної культури творчої особистості, яка прагне не тільки існувати завдяки тим надбанням, що зроблено попередниками, але й зробити свій внесок у розвиток суспільства. Для цього необхідно оволодіти соціальними (політична, економічна, юридична, інформаційно-комунікативна, лінгвістична, морально-етична, культурно-етнічна), професійними (інформаційна, когнітивно-фахова, інструментально-професійна, комунікативна) та соціокультурними компетентностями (знання національної та світової культури: мови, традицій, історії, сучасних реалій та мистецтва), які дають можливість особистості, особливо молодій людині, яка прагне «підкорити увесь світ», утілити в життя свої мрії, стати і для себе, і для інших значущою особою, яка спроможна творити, діяти, створювати.

ЛІТЕРАТУРА

1. Айзікова Л.В. Соціокультурна підготовка вчителя в умовах формування загальноєвропейського культурного простору / Л.В. Айзікова // Сучасні технології викладання іноземних мов у професійній підготовці фахівців : зб. наук. ст. – К. : Київський інститут туризму, економіки і права, 2000. – С. 298-308.
2. Бирюк О.В. Формування соціокультурної компетенції майбутніх учителів засобами англійських публіцистичних текстів / О.В.Бирюк // Вісник Житомир. пед.ун-ту. – 2003. – № 12. – С. 157–159.
3. Калінін В.О. Особливості формування соціокультурної компетенції майбутнього вчителя іноземної мови у процесі професійно-педагогічної підготовки / В.О.Калінін // Вісник Житомир. пед. ун-ту. – 2003. – № 12. – С. 154–156.
4. Каракозов С.Д. Информационная культура в контексте общей культуры личности / С.Д. Каракозов // [Електроний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mgoru.ru/PVU/journals/pi/2000-2.doc>
5. Муравьева Н.Г. Понятие социокультурной компетенции в современной науке и образовательной практике / Н.Г. Муравьева // Вестник Тюменского государственного университета. – 2011. - № 9. – С. 136-143.
6. Попова Л.М. Соціокультурний компонент у формуванні професійної компетентності вчителя іноземних мов / Л.М. Попова // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 17. Теорія і практика навчання та виховання : зб. наук. пр. – К. : НПУ, 2005. – Вип. 4. – 133 с.
7. Фуклева Г.О. Особливості професійної компетентності вчителя іноземної мови / Г.О.Фуклева // Вісник ЛНПУ імені Тараса Шевченка : Педагогічні науки. – 2005. – № 7. – С. 230–234.

REFERENCES

1. Ajzikova L.V. Sociokul'turna pidgotovka vchytelja v umovah formuvannja zagal'nojevropejs'kogo kul'turnogo prostoru / L.V. Ajzikova// Suchasni tehnologii' vykladannja inozemnyh mov u profesijnij pidgotovci fahivciv: zb. nauk. st. – K.: Kyi'vs'kyj instytut turyzmu, ekonomiky i prava, 2000. – P. 298-308.
2. Byrjuk O.V. Formuvannja sociokul'turnoi' kompetencii' majbutnih uchyteliv zasobamy anglomovnyh publicystychnyh tekstiv/ O.V.Byrjuk // Visnyk Zhytomyr. ped.un-tu. – 2003. – № 12. – P. 157–159.
3. Kalinin V.O. Osoblyvosti formuvannja sociokul'turnoi' kompetencii' majbutn'ogo vchytelja inozemnoi' movy u procesi profesijno-pedagogichnoi' pidgotovky / V.O.Kalinin // Visnyk Zhytomyr. ped. un-tu. – 2003. — № 12. – P. 154–156.
4. Karakozov S.D. Informacionnaja kul'tura v kontekste obshej kul'tury lichnosti / S.D.Karakozov // <http://www.mgopu.ru/PVU/journals/pi/2000-2.doc>
5. Murav'eva N.G. Ponjatie sociokul'turnoj kompetencii v sovremennoj nauke i obrazovatel'noj praktike / N.G. Murav'eva // Vestnik Tjumenskogo gosudarstvennogo universiteta. – 2011. - № 9. – P. 136-143.
6. Popova L.M. Sociokul'turnyj komponent u formuvanni profesijnoi' kompetentnosti vchytelja inozemnyh mov /L.M. Popova// Naukovyj chasopys NPU imeni M.P. Dragomanova. Serija 17. Teorija i praktyka navchannja ta vyhovannja: zb. nauk. pr. – K.: NPU, 2005. – Vyp. 4. – 133 p.
7. Fukljeva G.O. Osoblyvosti profesijnoi' kompetentnosti vchytelja inozemnoi' movy / G.O.Fukljeva// Visnyk LNPU imeni Tarasa Shevchenka: Pedagogichni nauky. – 2005. – № 7. – P. 230–234.

УДК 372.878

ОБОСНОВАНИЕ ПРИНЦИПОВ САМОВОСПИТАНИЯ КУЛЬТУРЫ МУЗЫКАЛЬНОГО ВОСПРИЯТИЯ

Рева В.П., к. пед. н. доцент

*Могилевский государственный университет имени А.А.Кулешова, ул. Космонавтов, 1,
г. Могилёв, Республика Беларусь*

val.r@tut.by

Одна из актуальных задач педагогики искусства – сделать взаимодействие человека с музыкой непрерывным. При условии научно-обоснованных принципов самовоспитания культуры музыкального восприятия могут инициироваться процессы достраивания художественной культуры слушателя в соответствии с его индивидуальными стратегиями совершенствования духовного мира. Психосоциальные возможности общения с музыкальным искусством представляют открытую динамическую систему, не поддающуюся целостной регуляции, активизирующуюся не только за счет ресурсов сознания, воли и знаний человека, но и подсознания, интуиции, телесного опыта, их кооперативного взаимодействия в процессах музыкального творчества.

Принципы «интонационно-телесного резонанса», «окружения музыкального восприятия жизненным и художественным контекстом», чувствительности к первоначальным воздействиям музыки, увлеченности процессом музыкального восприятия образуют теоретическую, эмоционально-ценностную и эстетическую модель педагогики искусства, на материале которой может быть построена целостная система музыкального воспитания, ненавязчивого приобщения человека к искусству. В своем высшем гуманистическом